C/2024/6821

29.11.2024

DOPORUČENÍ RADY

ze dne 21. října 2024

k hospodářské a rozpočtové politice, politice zaměstnanosti a strukturální politice Lotyšska

(C/2024/6821)

RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 121 odst. 2 a čl. 148 odst. 4 této smlouvy,

s ohledem na nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1263 ze dne 29. dubna 2024 o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ([1]), a zejména na čl. 3 odst. 3 uvedeného nařízení,

s ohledem na doporučení Evropské komise,

s ohledem na usnesení Evropského parlamentu,

s ohledem na závěry Evropské rady,

s ohledem na stanovisko Výboru pro zaměstnanost,

s ohledem na stanovisko Hospodářského a finančního výboru,

s ohledem na stanovisko Výboru pro sociální ochranu,

s ohledem na stanovisko Výboru pro hospodářskou politiku,

vzhledem k těmto důvodům:

(1) Dne 19. února 2021 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ([2]), kterým byl zřízen Nástroj pro oživení a odolnost (dále jen „nástroj“). Nástroj poskytuje členským státům finanční podporu na provádění reforem a investic, a přináší tedy fiskální impuls financovaný Unií. V souladu s prioritami evropského semestru pro koordinaci hospodářských politik pomáhá nástroj dosáhnout hospodářského a sociálního oživení a provést udržitelné reformy a investice, zejména za účelem podpory zelené a digitální transformace a zvýšení odolnosti ekonomik členských států. Také pomáhá posílit veřejné finance, podnítit hospodářský růst a tvorbu pracovních míst ve střednědobém a dlouhodobém výhledu, zlepšit územní soudržnost v rámci Unie a podpořit setrvalé provádění evropského pilíře sociálních práv.

(2) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ([3]) (dále jen „nařízení REPowerEU“) přijaté dne 27. února 2023 má za cíl ukončit závislost Unie na dovozu fosilních paliv z Ruska. To by pomohlo dosáhnout energetické bezpečnosti a diverzifikovat dodávky energií v Unii a vedlo by k širšímu využívání obnovitelných zdrojů energie, ke zvýšení kapacity pro ukládání energie a ke zlepšení energetické účinnosti. Lotyšsko doplnilo do svého národního plánu pro oživení a odolnost novou kapitolu REPowerEU za účelem financování klíčových reforem a investic, jež pomohou dosáhnout cílů plánu REPowerEU.

([1]) Úř. věst. L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/241 ze dne 12. února 2021, kterým se zřizuje Nástroj pro oživení a odolnost (Úř. věst. L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).
([3]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2023/435 ze dne 27. února 2023, kterým se mění nařízení (EU) 2021/241, pokud jde o kapitoly REPowerEU v plánech pro oživení a odolnost, a nařízení (EU) č. 1303/2013, (EU) 2021/1060 a (EU) 2021/1755 a směrnice 2003/87/ES (Úř. věst. L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

(3) Dne 16. března 2023 vydala Komise sdělení nazvané „Dlouhodobá konkurenceschopnost EU: výhled po roce 2030“ s cílem poskytnout informace pro účely politického rozhodování a vytvořit rámcové podmínky pro zvýšení růstu. Podle uvedeného sdělení stojí konkurenceschopnost na devíti vzájemně se posilujících faktorech. Těmito faktory jsou mimo jiné přístup k soukromému kapitálu, výzkum a inovace, vzdělávání a dovednosti a fungující jednotný trh, které představují zásadní politické priority, aby reformy a investice mohly řešit současné výzvy v oblasti produktivity a budovat dlouhodobou konkurenceschopnost Unie a jejích členských států. Dne 14. února 2024 vydala Komise sdělení nazvané „Výroční zpráva o jednotném trhu a konkurenceschopnosti pro rok 2024“. Uvedené sdělení podrobně popisuje silné stránky a výzvy evropského jednotného trhu v oblasti konkurenceschopnosti a sleduje vývoj v uplynulém roce pomocí určených devíti faktorů konkurenceschopnosti.

(4) Dne 21. listopadu 2023 přijala Komise roční analýzu udržitelného růstu 2024, jež zahájila evropský semestr 2024. Priority roční analýzy udržitelného růstu 2024 soustředěné kolem čtyř rozměrů konkurenceschopné udržitelnosti potvrdila 22. března 2024 Evropská rada. Dne 21. listopadu 2023 přijala Komise na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ([4]) také zprávu mechanismu varování 2024, ve které není Lotyšsko uvedeno mezi členskými státy, jež mohou být postiženy nerovnováhami nebo u nichž takové postižení může hrozit a u nichž bude zapotřebí hloubkový přezkum. Téhož dne Komise přijala stanovisko k návrhu rozpočtového plánu Lotyšska na rok 2024. Komise rovněž přijala doporučení pro doporučení Rady týkající se hospodářské politiky eurozóny, jakož i návrh společné zprávy o zaměstnanosti 2024, která analyzuje provádění hlavních směrů politik zaměstnanosti a zásad evropského pilíře sociálních práv. Rada přijala doporučení týkající se hospodářské politiky eurozóny ([5]) (dále jen „doporučení týkající se eurozóny z roku 2024“) dne 12. dubna 2024 a společnou zprávu o zaměstnanosti dne 11. března 2024.

(5) Dne 30. dubna 2024 vstoupil v platnost nový rámec správy ekonomických záležitostí Unie. Zmiňovaný rámec zahrnuje nové nařízení (EU) 2024/1263 o účinné koordinaci hospodářských politik a mnohostranném rozpočtovém dohledu, pozměněné nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ([6]) o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku a pozměněnou směrnici Rady 2011/85/EU ([7]) o požadavcích na rozpočtové rámce členských států. Cílem nového rámce správy ekonomických záležitostí je podporovat zdravé a udržitelné veřejné finance, udržitelný a inkluzivní růst a odolnost prostřednictvím reforem a investic a bránit nadměrným schodkům veřejných financí. Nový rámec správy ekonomických záležitostí rovněž prosazuje odpovědnost členských států, více se zaměřuje na střednědobý horizont a stanoví rovněž účinnější a soudržnější vymáhání. Každý členský stát má Radě a Komisi předložit národní střednědobý fiskálně-strukturální plán. Národní střednědobý fiskálně-strukturální plán obsahuje fiskální, reformní a investiční závazky členského státu na plánovací období čtyř nebo pěti let v závislosti na řádné délce volebního období zákonodárce v daném státě. Dráha čistých výdajů ([8]) v národním střednědobém fiskálně-strukturálním plánu má být v souladu s požadavky nařízení (EU) 2024/1263 včetně požadavku na to, aby byl veřejný dluh do konce období korekce uveden na věrohodně sestupnou dráhu nebo aby na této dráze setrval anebo aby zůstal na obezřetné úrovni pod hodnotou 60 % hrubého domácího produktu (HDP) a aby se schodek veřejných financí ve střednědobém horizontu snížil pod referenční hodnotu 3 % HDP stanovenou ve Smlouvě nebo se pod ní udržel. Pokud se členský stát zaváže k příslušnému souboru reforem a investic v souladu s kritérii stanovenými v nařízení (EU) 2024/1263, může být období korekce prodlouženo, a to nejvýše o tři roky. Aby se podpořila příprava těchto národních střednědobých fiskálně-strukturálních plánů, zveřejnila Komise dne 21. června 2024 pokyny k informacím, které mají členské státy uvést ve svých národních střednědobých fiskálně-strukturálních plánech a ve svých výročních zprávách o pokroku. V souladu s články 5 a 36 nařízení (EU) 2024/1263 předala Komise členským státům referenční trajektorie a případně technické informace. Členské státy mají předložit své národní střednědobé fiskálně-strukturální plány do 20. září 2024 s výjimkou případů, kdy se členský stát a Komise dohodnou na přiměřeném prodloužení této lhůty. V souladu s vnitrostátními právními rámci mohou členské státy projednat

([4]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1176/2011 ze dne 16. listopadu 2011 o prevenci a nápravě makroekonomické nerovnováhy (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj).

([5]) Doporučení Rady (EU) ze dne 12. dubna 2024 týkající se hospodářské politiky eurozóny (Úř. věst. C, C/2024/2807, 23.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj).

([6]) Nařízení Rady (ES) č. 1467/97 ze dne 7. července 1997 o urychlení a vyjasnění postupu při nadměrném schodku (Úř. věst. L 209, 2.8.1997, s. 6, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1467/oj).

([7]) Směrnice Rady 2011/85/EU ze dne 8. listopadu 2011 o požadavcích na rozpočtové rámce členských států (Úř. věst. L 306, 23.11.2011, s. 41, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2011/85/oj).

([8]) Čisté výdaje ve smyslu čl. 2 bodu 2 nařízení (EU) 2024/1263: čistými výdaji se rozumí veřejné výdaje očištěné o: i) úrokové výdaje, ii) diskreční opatření na straně příjmů, iii) výdaje na programy Unie, které jsou plně kompenzovány příjmy z fondů Unie, iv) vnitrostátní výdaje na spolufinancování programů financovaných Unií, v) cyklické prvky výdajů na dávky v nezaměstnanosti a vi) jednorázová a jiná dočasná opatření.

své návrhy střednědobých plánů se svými vnitrostátními parlamenty, mohou požádat nezávislé fiskální instituce o vydání stanoviska a mohou vést konzultace se sociálními partnery a dalšími vnitrostátními zúčastněnými stranami.

(6) V roce 2024 se evropský semestr nadále vyvíjí v souladu s prováděním nástroje. Stále platí, že pro naplnění politických priorit v rámci evropského semestru je zásadně důležité plné provedení plánů pro oživení a odolnost, neboť tyto plány pomáhají účinně řešit všechny výzvy, které byly uvedeny v příslušných doporučeních pro jednotlivé země vydaných v posledních letech, nebo významnou část těchto výzev. Doporučení pro jednotlivé země z let 2019, 2020, 2022 a 2023 zůstávají stejně relevantní pro plány pro oživení a odolnost, které byly revidovány, aktualizovány nebo pozměněny v souladu s články 14, 18 a 21 nařízení (EU) 2021/241.

(7) Dne 30. dubna 2021 předložilo Lotyšsko Komisi v souladu s čl. 18 odst. 1 nařízení (EU) 2021/241 svůj národní plán pro oživení a odolnost. Komise podle článku 19 nařízení (EU) 2021/241 posoudila relevanci, účinnost, efektivnost a ucelenost tohoto plánu v souladu s pokyny pro posuzování stanovenými v příloze V uvedeného nařízení. Dne 13. července 2021 přijala Rada prováděcí rozhodnutí o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Lotyšska ([9]), které bylo dne 8. prosince 2023 změněno podle čl. 18 odst. 2 nařízení (EU) 2021/241 za účelem aktualizace maximálního finančního příspěvku na nevratnou finanční podporu a za účelem začlenění kapitoly REPowerEU ([10]). Uvolnění splátek je podmíněno přijetím rozhodnutí Komise v souladu s čl. 24 odst. 5 nařízení (EU) 2021/241, v němž se stanoví, že Lotyšsko uspokojivě splnilo příslušné milníky a cíle stanovené v prováděcím rozhodnutí Rady. Předpokladem uspokojivého splnění je rovněž absence zvratu u dříve dosažených milníků a cílů.

(8) Dne 14. května 2024 předložilo Lotyšsko svůj národní program reforem na rok 2024 a dne 30. dubna 2024 svůj program stability z roku 2024 v souladu s čl. 4 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ([11]).

(9) Dne 19. června 2024 zveřejnila Komise zprávu o Lotyšsku pro rok 2024. Posoudila pokrok, který Lotyšsko učinilo při plnění příslušných doporučení, jež pro něj přijala Rada v letech 2019 až 2023, a zhodnotila, jak Lotyšsko provádí plán pro oživení a odolnost. Vycházejíc z této analýzy, zpráva o Lotyšsku poukázala na mezery, pokud jde o výzvy, které plán pro oživení a odolnost neřeší nebo je řeší pouze částečně, a na nové a vznikající výzvy. Posoudila rovněž pokrok Lotyšska při provádění evropského pilíře sociálních práv a v plnění hlavních cílů Unie v oblasti zaměstnanosti, dovedností a snižování chudoby, jakož i pokrok při dosahování cílů OSN v oblasti udržitelného rozvoje.

(10) Na základě údajů potvrzených Eurostatem se schodek veřejných financí Lotyšska snížil z 4,6 % HDP v roce 2022 na 2,2 % v roce 2023, zatímco veřejný dluh vzrostl z 41,8 % HDP na konci roku 2022 na 43,6 % na konci roku 2023.

(11) Dne 12. července 2022 doporučila Rada ([12]) Lotyšsku přijmout opatření, kterými by v roce 2023 zajistilo, aby byl růst primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v souladu s celkově neutrálním nastavením fiskální politiky ([13]), a bralo přitom v potaz pokračující dočasnou a cílenou podporu domácností a podniků, které jsou nejzranitelnější vůči prudkým nárůstům cen energií, a osob prchajících z Ukrajiny. Lotyšsku bylo doporučeno, aby se připravilo přizpůsobit běžné výdaje vyvíjející se situaci. Lotyšsku bylo též doporučeno rozšířit veřejné investice do zelené a digitální transformace a energetické bezpečnosti při zohlednění iniciativy REPowerEU, a to i s využitím nástroje a dalších fondů Unie. Podle odhadů Komise bylo nastavení fiskální politiky ([14]) v roce 2023 v kontextu vysoké inflace expanzivní a činilo 0,5 % HDP. Příspěvek růstu primárních běžných výdajů financovaných

([9]) ST 10157/21 INIT, ST 10157/21 ADD 1.

([10]) Prováděcí rozhodnutí Rady ze dne 8. prosince 2023, kterým se mění prováděcí rozhodnutí ze dne 13. července 2021 o schválení posouzení plánu pro oživení a odolnost Lotyšska (ST 15569/23, ST 15569/23 ADD 1).

([11]) Nařízení Rady (ES) č. 1466/97 ze dne 7. července 1997 o posílení dohledu nad stavy rozpočtů a nad hospodářskými politikami a o posílení koordinace hospodářských politik (Úř. věst. L 209, 2.8.1997, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1997/1466/oj).

([12]) Doporučení Rady ze dne 12. července 2022 k národnímu programu reforem Lotyšska na rok 2022 a stanovisko Rady k programu stability Lotyšska z roku 2022 (Úř. věst. C 334, 1.9.2022, s. 112).

([13]) Podle prognózy Komise z jara 2024 se střednědobý růst potenciálního produktu Lotyšska v roce 2023, s jehož pomocí se měří nastavení fiskální politiky, na základě desetileté průměrné míry reálného potenciálního růstu a deflátoru HDP na rok 2023 odhaduje na 7,6 % v nominálním vyjádření.

([14]) Nastavení fiskální politiky je definováno jako měřítko roční změny základního stavu veřejných rozpočtů. Jeho cílem je posoudit hospodářský impuls vyplývající z fiskálních politik, a to jak politik financovaných z vnitrostátních zdrojů, tak těch, které jsou financovány z rozpočtu Unie. Nastavení fiskální politiky se poměřuje jako rozdíl mezi i) střednědobým potenciálním růstem a ii) změnou primárních výdajů bez započtení diskrečních opatření na straně příjmů (a bez dočasných mimořádných opatření souvisejících s krizí COVID-19), a to se zahrnutím výdajů financovaných z nevratné podpory (grantů) v rámci nástroje a z dalších fondů Unie.

z vnitrostátních zdrojů (očištěných o diskreční opatření na straně příjmů) k nastavení fiskální politiky v roce 2023 měl expanzivní povahu a činil 1,1 % HDP. Do této hodnoty jsou zahrnuty snížené náklady na cílená mimořádná podpůrná opatření pro domácnosti a podniky, které jsou nejzranitelnější vůči prudkým nárůstům cen energií, a to o 0,4 % HDP. Tento expanzivní příspěvek čistých primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v roce 2023 tedy nebyl způsoben cílenou mimořádnou podporou domácností a podniků, které jsou nejvíce ohroženy nárůstem cen energií. Expanzivní růst primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů (očištěných o diskreční opatření na straně příjmů) byl způsoben růstem mezd ve veřejném sektoru a sociálních dávek. Celkově lze říci, že předpokládaný růst primárních běžných výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů v roce 2023 nebyl v souladu s doporučením Rady ze dne 12. července 2022. Výdaje financované z grantů v rámci nástroje a z dalších fondů Unie v roce 2023 činily 1,5 % HDP. Investice financované z vnitrostátních zdrojů činily v roce 2023 3,3 % HDP, přičemž od roku 2022 došlo k meziročnímu poklesu o 0,1 procentního bodu. Další investice Lotyšsko financovalo z nástroje a dalších fondů Unie. Financovalo veřejné investice do zelené a digitální transformace a energetické bezpečnosti, jako je nákup elektrických vozidel pro veřejnou dopravu, zlepšení energetické účinnosti vícebytových budov a majetku pro účely podnikání, modernizace přenosových a distribučních sítí elektřiny, centralizace digitálních správních platforem a systémů ve veřejném sektoru, rozvoj digitálních dovedností a digitalizace procesů v podnikání, rozvoj širokopásmové infrastruktury a podpora digitalizace v sektoru vzdělávání. Tyto veřejné investice jsou z velké části financovány z nástroje a dalších fondů Unie.

(12) V programu stability z roku 2024 předpokládá makroekonomický scénář, z něhož vycházejí rozpočtové projekce, růst reálného HDP v roce 2024 ve výši 1,4 % a v roce 2025 pak 2,9 %, přičemž inflace měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen (HISC) bude podle něj v roce 2024 činit 1,6 % a v roce 2025 pak 2,5 %. Schodek veřejných financí by se měl podle současných politik ([15]) v programu stability z roku 2024 zvýšit na 2,9 % HDP v roce 2024 a v roce 2025 klesnout na 2,7 % HDP, zatímco poměr veřejného dluhu k HDP by měl do konce roku 2024 vzrůst na 45,2 % a do konce roku 2025 na 46,3 %. Po roce 2025 se předpokládá snížení schodku veřejných financí, a to v roce 2026 na 2,2 % HDP, v roce 2027 na 2,0 % a v roce 2028 na 1,7 %. Plánuje se tedy, že saldo veřejných financí zůstane v horizontu programu pod referenční hodnotou 3 % HDP stanovenou ve Smlouvě. Po roce 2025 se pak předpokládá, že poměr veřejného dluhu k HDP v roce 2026 klesne na 46,2 %, v roce 2027 se zvýší na 48,8 % a v roce 2028 se sníží na 48,2 %.

(13) Prognóza Komise z jara 2024 předpokládá, že reálný HDP vzroste v roce 2024 o 1,7 % a v roce 2025 o 2,6 % a že inflace měřená HISC dosáhne v roce 2024 hodnoty 1,6 % a v roce 2025 pak 2,0 %.

(14) Dále tato prognóza předpokládá v roce 2024 schodek veřejných financí ve výši 2,8 % HDP, přičemž poměr veřejného dluhu k HDP by měl na konci roku 2024 vzrůst na 44,5 %. V roce 2024 bude dopad úplného ukončení opatření v oblasti energetiky do konce roku 2023 do značné míry kompenzován dodatečnými výdaji na zvýšení platů učitelů a administrativy ve veřejné správě, zdravotnictví a školství, jakož i na doplatky důchodcům. Rozvoj technické infrastruktury na hranicích země přispěje ke zvýšení veřejných investičních výdajů. Očekává se, že zavedení záloh na daň z příjmů právnických osob ve finančním sektoru a zvýšení sazeb u některých spotřebních daní a odvodů dividend od státních podniků přinesou mírné zvýšení příjmů. Podle odhadů Komise se předpokládá, že nastavení fiskální politiky bude mít v roce 2024 expanzivní povahu a bude činit 0,9 % HDP.

(15) Výdaje ve výši 1,6 % HDP budou v roce 2024 podle prognózy Komise z jara 2024 financovány prostřednictvím nevratné podpory („grantů“) v rámci nástroje, oproti 0,4 % HDP v roce 2023. Výdaje financované z grantů nástroje umožní vysoce kvalitní investice a reformy zvyšující produktivitu, aniž by to mělo přímý dopad na saldo veřejných financí nebo veřejný dluh Lotyšska.

(16) Dne 14. července 2023 Rada Lotyšsku doporučila ([16]) zajistit obezřetnou fiskální politiku, zejména omezením nominálního růstu čistých primárních výdajů ([17]) financovaných z vnitrostátních zdrojů v roce 2024 na nejvýše 3,0 %. Při plnění svých rozpočtů na rok 2023 a přípravě návrhů rozpočtových plánů na rok 2024 byly členské státy

([15]) V programu stability z roku 2024 se uvádí, že podle současných politik by měl být rozpočtový schodek v roce 2025 o 0,5 procentního bodu vyšší, než je cílová hodnota schodku uvedená v programu stability z roku 2024. Program stability z roku 2024 neobsahuje žádné podrobnosti o politických opatřeních, která mají být přijata k zajištění dodržování cílových hodnot schodku.

([16]) Doporučení Rady ze dne 14. července 2023 k národnímu programu reforem Lotyšska na rok 2023 a stanovisko Rady k programu stability Lotyšska z roku 2023 (Úř. věst. C 312, 1.9.2023, s. 125).

([17]) Čisté primární výdaje jsou definovány jako výdaje financované z vnitrostátních zdrojů očištěné o i) diskreční opatření na straně příjmů, ii) úrokové výdaje, iii) cyklické výdaje související s nezaměstnaností a iv) jednorázová a jiná dočasná opatření.

vyzvány, aby zohlednily skutečnost, že Komise navrhne Radě zahájení postupů při nadměrném schodku, a to na základě schodku zjištěného podle údajů o plnění rozpočtu za rok 2023. Podle prognózy Komise z jara 2024 by se čisté primární výdaje Lotyšska financované z vnitrostátních zdrojů měly v roce 2024 zvýšit o 4,9 %, což je více než doporučená maximální míra růstu. Toto překročení doporučeného maximálního tempa růstu čistých primárních výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů odpovídá 0,7 % HDP v roce 2024. Čisté primární výdaje v roce 2023 však byly nižší, než se očekávalo v době vydání doporučení Rady ze dne 14. července 2023 (o 0,9 % HDP). Protože doporučení pro rok 2024 bylo formulováno jako tempo růstu, je třeba při posuzování souladu zohlednit také srovnávací základnu z roku 2023. Pokud by čisté primární výdaje v roce 2023 byly stejné, jak se očekávalo v době vydání doporučení Rady ze dne 14. července 2023, výsledné tempo růstu čistých primárních výdajů v roce 2024 by bylo nižší než doporučené tempo růstu o 0,2 % HDP. Podle posouzení tak celkově existuje riziko, že čisté primární výdaje financované z vnitrostátních zdrojů nebudou zcela v souladu s tím, co doporučila Rada.

(17) Rada Lotyšsku rovněž doporučila, aby v letech 2023 a 2024 co nejdříve ukončilo mimořádná podpůrná opatření v oblasti energetiky a použilo související úspory ke snížení schodku veřejných financí. Rada dále doporučila, aby Lotyšsko v případě, že by si nový nárůst cen energií vyžádal nová nebo pokračující podpůrná opatření, zajistilo, že se tato podpůrná opatření zaměří na ochranu zranitelných domácností a podniků, budou fiskálně dostupná a zachovají stimuly k úsporám energií. Prognóza Komise z jara 2024 odhaduje čisté rozpočtové náklady ([18]) na mimořádná podpůrná opatření v oblasti energetiky na 1,0 % HDP v roce 2023 a 0,0 % HDP v letech 2024 a 2025. Pokud by související úspory byly využity ke snížení schodku veřejných financí, jak doporučila Rada, uvedené projekce by v roce 2024 znamenaly fiskální korekci ve výši 1,0 % HDP, přičemž příspěvek čistých primárních výdajů financovaných z vnitrostátních zdrojů ([19]) k nastavení fiskální politiky bude mít v daném roce restriktivní povahu a bude činit 0,5 % HDP. Mimořádná podpůrná opatření v oblasti energetiky byla v letech 2023 a 2024 ukončena. To je v souladu s doporučením Rady. Zároveň se nepředpokládá, že související úspory budou plně využity ke snížení schodku veřejných financí. Existuje tudíž riziko, že toto nebude v souladu s doporučením Rady.

(18) Rada Lotyšsku rovněž doporučila zachovat veřejné investice financované z vnitrostátních zdrojů a zajistit účinné využívání grantů v rámci nástroje a dalších fondů Unie, především za účelem podpory zelené a digitální transformace. Prognóza Komise z jara 2024 předpokládá, že veřejné investice financované z vnitrostátních zdrojů vzrostou z 3,3 % HDP v roce 2023 na 3,4 % HDP v roce 2024. To je v souladu s tím, co doporučila Rada.

(19) Prognóza Komise z jara 2024 předpokládá na základě politických opatření známých ke dni její uzávěrky, nedojde-li k jejich změně, v roce 2025 schodek veřejných financí ve výši 2,9 % HDP. Poměr veřejného dluhu k HDP by se měl do konce roku 2025 zvýšit na 46,3 %. Růst poměru dluhu k HDP v roce 2025 je zejména odrazem pozitivní vnitřní dynamiky dluhu a schodku veřejných financí.

(20) Daňové příjmy Lotyšska v poměru k HDP zůstávají výrazně pod průměrem Unie, což omezuje financování veřejných služeb, zejména zdravotní péče a sociální ochrany. V roce 2022 se podíl daňových příjmů snížil na 30,3 % HDP (ve srovnání s 40,2 % HDP v Unii), což je nejnižší úroveň za poslední tři roky. V oblastech zdanění, které méně omezují růst, zejména v oblasti kapitálu a majetku, Lotyšsko stále dosahuje nižších výsledků, než je průměr Unie. Příjmy z daně z příjmů právnických osob se po prudké korekci směrem dolů po reformě z roku 2018 postupně zotavují, zatímco katastrální reforma zdanění nemovitostí, která by odrážela aktuální tržní hodnoty, dosud nebyla přijata, ačkoli probíhá práce na zlepšení metodiky katastrálního oceňování. Relativně nízké příjmy ze zdanění práce navzdory relativně vysokým daňovým sazbám naznačují, že existuje potenciál pro zvýšení těchto příjmů. To je důvodem k trvalému úsilí o lepší dodržování daňových předpisů a o přesun hospodářské činnosti ze stínové ekonomiky do ekonomiky formální. Současně je v Lotyšsku stále vysoká chudoba a příjmová nerovnost. Mezi členskými státy Unie má Lotyšsko jeden z nejvyšších podílů osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením, jedno z nejvyšších rizik chudoby u starších lidí a také jedny z nejnižších důchodů v porovnání s výší mezd. Nerovnost příjmů navíc zůstává výrazně nad průměrem Unie. Rozdíly v sociální podpoře na úrovni obcí, nízká kvalita a omezená dostupnost stávajícího sociálního bydlení, jakož i značné socioekonomické rozdíly mezi regiony nadále představují výzvu pro sociální začleňování a trh práce. Veřejné výdaje na zdravotní péči v Lotyšsku patří stále

([18]) Tento údaj představuje výši ročních rozpočtových nákladů na daná opatření, na straně příjmů i výdajů a v příslušných případech po očištění o příjmy z daní z neočekávaných zisků dodavatelů energie.

([19]) Tento příspěvek se měří změnou primárních výdajů vládních institucí, po očištění o i) inkrementální rozpočtový dopad diskrečních opatření na straně příjmů, ii) jednorázová opatření, iii) cyklické výdaje související s nezaměstnaností a iv) výdaje financované z nevratné podpory (grantů) v rámci nástroje a dalších fondů Unie, ve vztahu ke střednědobému (desetiletému) průměrnému potenciálnímu nominálnímu růstu HDP, vyjádřenou v poměru k nominálnímu HDP.

k nejnižším v Unii, což vede k vysoké míře neuspokojených potřeb zdravotní péče a slabým výsledkům v oblasti zdraví. V posledních letech se veřejné výdaje na zdravotní péči a sociální podporu dočasně zvýšily v souvislosti s podporou při mimořádných událostech spojených s pandemií a dalšími dodatečnými rozpočtovými prostředky přidělovanými ad hoc. Rozpočet na rok 2024 však předpokládá, že výdaje vládních institucí na zdravotní péči klesnou na úroveň roku 2020 (4,7 % HDP) a výdaje na sociální ochranu se sníží pod úroveň roku 2020 (plán je 12,4 % HDP v roce 2024 oproti 13,3 % v roce 2020). Střednědobé plány počítají s dalším snižováním veřejných výdajů na zdravotní péči, které by v roce 2028 měly dosáhnout 4,1 % HDP, zatímco veřejné výdaje na sociální ochranu by se měly postupně zvyšovat až na 13,8 % HDP v roce 2028.

(21) V souladu s čl. 19 odst. 3 písm. b) nařízení Rady (EU) 2021/241 a s přílohou V kritériem 2.2 uvedeného nařízení zahrnuje plán pro oživení a odolnost rozsáhlý soubor vzájemně se posilujících reforem a investic, které mají být provedeny do roku 2026. Očekává se, že tyto reformy a investice pomohou účinně řešit všechny výzvy identifikované v příslušných doporučeních pro Lotyšsko nebo jejich významnou část. Pro podporu dlouhodobé konkurenceschopnosti Lotyšska prostřednictvím zelené a digitální transformace a pro současné zajištění sociální spravedlnosti je v tomto napjatém časovém rámci nezbytné, aby byl plán pro oživení a odolnost včetně kapitoly REPowerEU prováděn rychle a účinně. Pro splnění závazků plánu pro oživení a odolnost do srpna 2026 je nezbytné, aby Lotyšsko pokračovalo v provádění reforem a investic. Aby byla zajištěna široká podpora pro úspěšné provádění plánu pro oživení a odolnost, je i nadále nezbytné do procesu systematicky zapojovat místní a regionální orgány, sociální partnery, občanskou společnost a další příslušné zúčastněné strany.

(22) V rámci přezkumu programů politiky soudržnosti v polovině období musí Lotyšsko v souladu s článkem 18 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ([20]) do března 2025 všechny programy, na něž je poskytována podpora z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR), Evropského sociálního fondu plus (ESF+), Fondu soudržnosti a Fondu pro spravedlivou transformaci (FST), přezkoumat, mimo jiné s přihlédnutím k výzvám uvedeným v doporučení pro Lotyšsko z roku 2024, jakož i k vnitrostátním plánům v oblasti energetiky a klimatu. Tento přezkum tvoří základ pro konečné přidělení finančních prostředků Unie zahrnutých v jednotlivých programech. Lotyšsko sice dosáhlo pokroku v provádění programů politiky soudržnosti a evropského pilíře sociálních práv, ale problémy přetrvávají a mezi hlavním městem Rigou a zbytkem Lotyšska, zejména Latgalskem na východě, přetrvávají značné regionální rozdíly. Je nezbytné urychlit provádění programů v rámci politiky soudržnosti. Priority dohodnuté v programech politiky soudržnosti jsou i nadále relevantní. Je důležité podporovat schopnost podniků inovovat a digitalizovat, aby se zvýšila produktivita. Prioritou zůstává podpora energeticky účinných opatření v budovách a podnicích. Stejně tak je důležité zajistit včasný a rovný přístup ke kvalitním zdravotnickým službám a infrastruktuře, sociálním službám, včetně sociálního bydlení, a pokračovat v přechodu k samostatnému životu a komunitní péči. Prioritou zůstává aktivizace, rekvalifikace a prohlubování dovedností nezaměstnaných a zvýšení účasti nedostatečně zastoupených skupin na trhu práce. Je třeba pokračovat ve zlepšování kvality a inkluzivity vzdělávání spolu s prohlubováním dovedností a rekvalifikací dospělé populace. V souvislosti s přezkumem programů politiky soudržnosti v polovině období je třeba věnovat zvláštní pozornost existujícím rozdílům mezi regiony a zajištění odpovídající úrovně investic v oblasti hmotné nouze (včetně potravinové a materiální pomoci). Lotyšsko by také mohlo využít Platformu strategických technologií pro Evropu zřízenou nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/795 ([21]) na podporu transformace průmyslu se zaměřením na inteligentní a obnovitelné zdroje energie (např. parky větrné energie na moři), o které mají zájem mezinárodní investoři, a také na znalostně náročnou bioekonomiku a biotechnologie.

(23) Kromě hospodářských a sociálních problémů, které řeší plán pro oživení a odolnost a další fondy Unie, čelí Lotyšsko několika dalším výzvám souvisejícím s podnikatelským prostředím, nedostatkem pracovních sil a dovedností a přechodem na čistou energii a zelenou ekonomiku.

([20]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/1060 ze dne 24. června 2021 o společných ustanoveních pro Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond plus, Fond soudržnosti, Fond pro spravedlivou transformaci a Evropský námořní, rybářský a akvakulturní fond a o finančních pravidlech pro tyto fondy a pro Azylový, migrační a integrační fond, Fond pro vnitřní bezpečnost a Nástroj pro finanční podporu správy hranic a vízové politiky (Úř. věst. L 231, 30.6.2021, s. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj).

([21]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/795 ze dne 29. února 2024, kterým se zřizuje Platforma strategických technologií pro Evropu (STEP) a mění směrnice 2003/87/ES a nařízení (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) č. 1303/2013, (EU) č. 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 a (EU) 2021/241 (Úř. věst. L, 2024/795, 29.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/795/oj).

(24) Podnikatelské investice v Lotyšsku, které v roce 2022 dosáhly 14,9 % HDP, jsou o něco nižší než v Estonsku, kde činí 16,5 % HDP, a o něco vyšší než v Litvě, kde činí 13,1 % HDP. Úroveň čistých soukromých investic však zůstává jednou z nejnižších v Unii: za posledních pět let dosáhla 0,5 %, přičemž průměr Unie činí 3,5 %. Výsledky průzkumu Evropské investiční banky v oblasti investic za rok 2023 naznačují, že soukromé investice jsou ovlivněny vysokou nejistotou, nedostatečnou dostupností kvalifikovaných pracovníků a vysokými náklady na energie. V roce 2023 vnímalo obchodní předpisy jako dlouhodobou překážku pro investice 77 % lotyšských firem, což je jedno z nejvyšších procent v Unii. Bankovní úvěry jsou navíc slabé, což je další překážkou pro podnikatelské investice. Pro malé a střední podniky je obzvláště obtížné získat úvěr. Důvodem je částečně jejich vyšší úvěrové riziko, ale také vysoké náklady na úvěry, přísné požadavky na kolaterál a administrativní zátěž. Bankovní sektor je koncentrovaný a vede proto k slabé konkurenci mezi bankami, což je jedním z faktorů vysokých úrokových sazeb. Ve střednědobém horizontu by úvěrovou aktivitu mohlo povzbudit přetrvávající úsilí o zvýšení konkurence v bankovním sektoru, a to i prostřednictvím vyšší transparentnosti úrokových sazeb a dalších nákladů spojených s úvěry. Účinnou konkurenci na bankovním trhu by navíc mohlo zvýšit veřejné půjčování a záruční programy pro strategicky důležité investiční oblasti, jako je zelená transformace a regionální rozvoj. Podnikatelským investicím by navíc pomohlo zvýšení dostupnosti jiných než bankovních zdrojů financování. Pro podnikatelské prostředí je dlouhodobým problémem stínová ekonomika, která brání investicím, rozvoji dovedností a s tím i dlouhodobé konkurenceschopnosti. Podle lotyšských podnikatelských organizací narušuje stínová ekonomika hospodářskou soutěž a motivuje podniky, aby zůstaly i nadále malými podniky. Podle lotyšských bank jsou navíc hlavními překážkami vyššího poskytování úvěrů podnikům rozšířenost stínové ekonomiky a slabé rozvahy podniků.

(25) V Lotyšsku je stále větší nedostatek pracovních sil a kvalifikovaných pracovníků. V kombinaci s demografickými problémy a úbytkem obyvatelstva v produktivním věku to představuje výzvu pro konkurenceschopnost země. V roce 2023 byl největší nedostatek pracovních sil v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky (STEM), tedy v odvětvích, která jsou velmi důležitá pro zvýšení produktivity, a také v oblasti zelené a digitální transformace. Do roku 2030 se největší nedostatek pracovníků očekává v oblasti inženýrství, výroby a stavebnictví, přírodních věd, matematiky a informačních technologií. Kromě toho se Lotyšsko stále potýká s nedostatkem pracovníků ve zdravotnictví a sociální péči. Nedostatek kvalifikované pracovní síly uvádí jako překážku investic 91 % lotyšských podniků, což je více než průměr Unie (81 %).Nízký podíl absolventů technických, inženýrských a přírodovědných oborů a z toho vyplývající nedostatek výzkumných pracovníků v těchto oblastech jsou jednou z hlavních překážek posílení lotyšské výzkumné a inovační kapacity, zejména v soukromém sektoru. Klíčem ke snížení nedostatku pracovních sil a dovedností a ke zlepšení konkurenceschopnosti země, jakož i k podpoře digitální a zelené transformace jsou vysoce kvalitní systémy vzdělávání a odborné přípravy přizpůsobené měnícím se potřebám trhu práce, dobře cílená opatření v oblasti prohlubování dovedností a rekvalifikací a lepší pracovní podmínky. Přestože nedávné reformy zvýšily flexibilitu a atraktivitu odborného vzdělávání a přípravy, je třeba i nadále usilovat o modernizaci a zlepšení nabídky odborné přípravy. Aby se uvolnila nevyužitá nabídka pracovních sil, musí být vzdělávací opatření dostupná, a to i pro pracovníky s nízkou kvalifikací a v různých regionech.

(26) Lotyšsko má jeden z nejvyšších podílů energie z obnovitelných zdrojů v Unii. To je dáno především výrobou elektřiny ve vodních elektrárnách a vysokým využitím biomasy, zejména v teplárenství. Ve skladbě obnovitelných zdrojů energie v zemi existuje prostor pro další diverzifikaci. V letech 2022 a 2023 došlo v Lotyšsku k nárůstu instalovaného výkonu solární a větrné energie, ale tento výkon zůstává výrazně pod úrovní instalovaného výkonu v Estonsku i Litvě. Pro zvýšení podílu obnovitelných zdrojů na konečné spotřebě energie by Lotyšsku prospělo zejména využití větrné a solární energie a zvýšení výroby z těchto zdrojů. Navzdory některým omezeným opatřením plánovaným v rámci národního plánu pro oživení a odolnost je třeba vyvinout další úsilí k odstranění zbývajících překážek při udělování povolení k výstavbě nebo instalaci zařízení na výrobu větrné a solární energie. Kromě toho by Lotyšsko mohlo přijmout další opatření na podporu flexibility na straně poptávky, jako je skladování energie ve vlastnictví konečných spotřebitelů a účast na distribuovaných zdrojích energie a na vyrovnávacích službách a službách flexibility. Mohlo by také jasně vymezit úlohy některých účastníků trhu s energií, například agregátorů poptávky malého rozsahu. Samostatně žádosti o povolení k připojení k síti pro zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů značně převyšují dostupnou kapacitu elektrické sítě, a proto bylo vydávání nových povolení od července 2023 zastaveno. Z toho vyplývá, že existuje prostor pro další regulační opatření.

(27) Pokrok Lotyšska na cestě k oběhovému hospodářství je třeba uspíšit, aby Lotyšsko mohlo splnit cíle Unie v oblasti oběhového hospodářství. Ukazatele udržitelného hospodářského růstu jsou pod průměrem Unie a materiálová stopa země roste. Lotyšsko dosahuje v oblasti ekologických inovací průměrných výsledků a prospělo by mu urychlené zavádění oběhových obchodních modelů a zvýšení investic do ekologických inovací s cílem zvýšit účinnost zdrojů

a konkurenceschopnost. Lotyšsko dosáhlo pokroku v systému nakládání s odpady, ale stále ukládá více než polovinu svého komunálního odpadu na skládky.

(28) Vzhledem k úzké provázanosti ekonomik členských států eurozóny a jejich kolektivnímu příspěvku k fungování hospodářské a měnové unie Rada v roce 2024 doporučila, aby členské státy eurozóny přijaly opatření k provedení doporučení týkajícího se eurozóny z roku 2024, a to i prostřednictvím svých plánů pro oživení a odolnost. K provedení prvního, druhého, třetího a čtvrtého doporučení obsažených v doporučení týkajícím se eurozóny z roku 2024 přispívají v případě Lotyšska doporučení č. 1, 2, 3 a 4,

DOPORUČUJE Lotyšsku v období 2024–2025:

1. Včas předložit střednědobý fiskálně-strukturální plán. V souladu s požadavky reformovaného Paktu o stabilitě a růstu omezit růst čistých výdajů ([22]) v roce 2025 na míru, která je v souladu mimo jiné se zachováním schodku veřejných financí pod referenční hodnotou 3 % HDP stanovenou ve Smlouvě a udržením veřejného dluhu na obezřetné úrovni ve střednědobém horizontu. Rozšířit daňovou základnu, mimo jiné ve vztahu ke kapitálu a majetku, a posílit přiměřenost zdravotní péče a sociální ochrany.

2. Pokračovat v rychlém a účinném provádění plánu pro oživení a odolnost, včetně kapitoly REPowerEU, a zajistit dokončení reforem a investic do srpna 2026. Urychlit provádění programů v rámci politiky soudržnosti. V kontextu přezkumu těchto programů v polovině období dále zaměřovat úsilí na dohodnuté priority, přijímat opatření k lepšímu řešení přetrvávajících regionálních rozdílů a nerovností a zároveň zvážit příležitosti pro zvýšení konkurenceschopnosti, které nabízí Platforma strategických technologií pro Evropu.

3. Zlepšit podnikatelské prostředí snížením administrativní a regulační zátěže pro podniky a zlepšit přístup malých a středních podniků k financování, a to i prostřednictvím veřejného půjčování a záručních programů, jejichž cílem je usnadnit investice strategického významu a posílit hospodářskou soutěž na finančních trzích. Řešit nedostatek pracovních sil a dovedností, zejména v oblasti STEM a dalších specializací potřebných pro zelenou a digitální transformaci, jakož i v oblasti sociální a zdravotní péče, a to i prostřednictvím cíleného prohlubování dovedností a rekvalifikací a lepších pracovních podmínek.

4. Urychlit zavádění větrné a solární energie zlepšením postupů udělování povolení a podporou flexibility na straně poptávky. Podporovat přechod na oběhové hospodářství prostřednictvím ekologických inovací a udržitelných postupů hospodaření se zdroji.

V Lucemburku dne 21. října 2024.

Za Radu

předseda

NAGY I.

([22]) Podle čl. 2 bodu 2 nařízení (EU) 2024/1263 se „čistými výdaji“ rozumí veřejné výdaje očištěné o úrokové výdaje, diskreční opatření na straně příjmů, výdaje na programy Unie, které jsou plně kompenzovány příjmy z fondů Unie, vnitrostátní výdaje na spolufinancování programů financovaných Unií, cyklické prvky výdajů na dávky v nezaměstnanosti a jednorázová a jiná dočasná opatření.